

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

PATVIRTINTA
Kauno medicinos universiteto
Senato
2004 m. gruodžio 17 d.
Nutarimu Nr. 3-11

ATNAUJINTA
2025 m. balandžio 22 d.

SOCIALINIAI VAIKŲ SVEIKATOS RAIDOS KLAUSIMAI

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorius:

VSF Profilaktinės medicinos katedros profesorė, dr. Aušra Petrauskienė

padalinio pavadinimas, pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Padaliniai, dalyvaujantys dalyko programoje:

VSF Profilaktinės medicinos katedra, prof. dr. Vilma Kriaučionienė

padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

VSF Sveikatos psichologijos katedra, doc. dr. Giedrė Širvinskienė

padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Kaunas, 2025

Dalyko programos duomenys

Mokslų sritis	Medicinos mokslai
Mokslo kryptis (kodas)	Visuomenės sveikata – M 004
Dalyko pavadinimas	Socialiniai vaikų sveikatos raidos klausimai
Programos apimtis	160 val. (6 ECTS kreditai)
Paskaitos	40 val.
Seminarai	40 val.
Savarankiškas darbas	80 val.

Dalyko programos rengimo grupė

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas (darbo)	Elektroninio pašto adresas
1.	Prof. dr. Aušra Petrauskienė	Prof., vyresn. mokslo darbuotoja	8(37)327328	ausra.petrauskiene@lsmu.lt
2.	Doc. dr. Giedrė Širvinskienė	Doc., katedros vedėja	8(37)242913	giedre.sirvinskiene@lsmu.lt

Dalyko programos aprašas

1. Dalyko programos poreikis

Dalyko programa skirta doktorantams, gilinantiems žinias visuomenės sveikatos mokslo srityje, ir supažindina juos su palyginti nauja šio mokslo kryptimi – vaiko visuomenės sveikata (socialinė pediatrija).

Programa siejasi su šiomis tos pačios krypties doktorantūros studijų dalykų programomis:

1. Lėtinių neinfekcinių ligų epidemiologija;
2. Modernioji visuomenės sveikata.

Tačiau šiose programose socialiniai vaiko sveikatos klausimai nagrinėjami tik bendrame kontekste. Doktorantams, pasirinkusiems vaiko sveikatos tyrimų temą, šių dalykų programų akivaizdžiai nepakanka. Be to, socialinės vaiko sveikatos mokslo kryptis sparčiai vystoma, moksliniai tyrimai šioje srityje turi aukštą prioritetą.

2. Dalyko programos tikslas

Gilinti studentų (doktorantų) žinias socialinės vaiko sveikatos raidos srityje, padėti įsisavinti augančios visuomenės kartos sveikatos tyrimų metodus, planuoti ir mokslškai pagrįsti vaikų sveikatos stiprinimo programas.

Uždaviniai:

1. Supažindinti su vaikų visuomenės sveikatos (socialinės pediatrijos) objektu, šios mokslo krypties vystymosi istorija, dokumentais, reglamentuojančiais vaikų teises ir sveikatos ugdymą vaikystėje bei paauglystėje.
2. Analizuoti vaiko sveikatos sampratą, jos rodiklius, jų nustatymo būdus, informacijos šaltinius.
3. Aptarti Lietuvos ir kitų šalių vaikų sveikatos būklę ir gyvenseną.
4. Aptarti vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, gyvenimo kokybę, pagalbos ir integracijos ugdymo įstaigose galimybes.
5. Išnagrinėti aplinkos veiksnius, besisiejiančius su vaikų sveikata, ir jų ypatumus įvairiais vaiko amžiaus tarpsniais.
6. Padėti įsisavinti epidemiologinę vaikų sveikatos tyrimo metodologiją.

7. Supažindinti su Lietuvoje atliekamais tarptautiniais vaikų sveikatos ir gyvensenos tyrimais ir pagrindiniais jų rezultatais.

8. Supažindinti su vaikų sveikatos stiprinimo programų planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo principais.

3. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai:

Teorinė dalis (paskaitos) – 40 val.

Teorinė-praktinė dalis (seminarai) – 40 val.

Savarankiškas darbas – 80 val.

4. Dėstytojai

Dėstytojų-mokslininkų sąrašas, nurodant jų kvalifikaciją, pateiktas 2 priede.

5. Metodinis dalyko programos aprūpinimas

Literatūros sąrašas pateiktas 1 priede.

6. Įvertinimas

Kaupiamasis balas: 20% esė + 40% individualus darbas + 40% baigiamasis patikrinimas.

TEORINĖ DALIS

Eil. Nr.	Paskaitos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
1.	Vaikų teises ir sveikatą reglamentuojantys dokumentai: • Vaiko teisės, jų samprata ir įgyvendinimo problemos. • Vaiko teisių apsaugos pagrindai. Vaiko teisių konvencija. • Specialiųjų poreikių vaikai ir jų teisės. Neįgalųjų teisių konvencija.	2 val.	A. Petrauskienė
2.	Vaiko sveikatos samprata bei tyrimo metodologija: • Sveikatos apibrėžimas, pozityvusis ir negatyvusis sveikatos aspektai. • Vaikų sveikatos indikatoriai, jų nustatymo būdai, informacijos šaltiniai. • Vaikų sveikatos tyrimų ypatumai, lengvinantys ir apsunkinantys veiksniai.	2 val.	A. Petrauskienė
3.	Lietuvos ir kitų šalių vaikų sveikatos būklė: • Demografinės charakteristikos, sveikata ir jos rodikliai (gimstamumas, mirtingumas, vidutinė laukiama gyvenimo trukmė). • Lėtinių ligų biologiniai žymenys ir rizikos veiksniai vaikystėje ir paauglystėje, jų prognozinė reikšmė. • Vaikų sveikatos duomenų bazės ir įrankiai pasaulyje ir Lietuvoje (Oficialiosios statistikos portalas).	2 val.	L. Šileikienė
4.	Nėštumo ir naujagimystės periodų ypatumai: • Nėštumo ypatumai ir vaisiaus vystymasis, kritiniai laikotarpiai. • Motinos gyvensena (mityba, poilsis, žalingi įpročiai, darbo pobūdis) ir naujagimio sveikata.	2 val.	A. Petrauskienė
5.	Vaiko raidos principai: • Vaiko raidą įtakojantys veiksniai.	2 val.	A. Petrauskienė

	• Kritiniai augimo ir vystymosi periodai. • Smegenų plastiškumas.		
6.	Vaikų fizinis vystymasis ir vertinimas: • Augimo ir vystymosi vertinimas procentiliniu metodu. • Dažniausiai naudojami tarptautiniai vaikų augimo vertinimo standartai (IOTF ir PSO). • Epochiniai vaiko fizinės būklės kitimai.	2 val.	A. Petrauskienė
7.	Kūdikių mityba: • Motinos pieno reikšmė kūdikio ir motinos sveikatai. • Tarptautinis motinos pieno pakaitalų rinkodaros kodeksas. • Naujagimiui palankios ligoninės iniciatyva. • Savalaikis papildomų maisto produktų įvedimas. • Kūdikio vadovaujamas („Baby led weaning“) primaitinimo metodas.	2 val.	A. Petrauskienė
8.	Kognityvinė raida kūdikystėje ir vaikystėje: • Kognityvinės raidos etapai vaikystėje. • Ligos suvokimas vaikystėje.	2 val.	G. Širvinskienė
9.	Psichosocialinė raida kūdikystėje ir vaikystėje: • Vaiko emocijų raida. • Prieraišumo formavimasis ir svarba vaiko sveikatos kontekste. • Bendravimo su sergančiu vaiku ypatumai.	2 val.	G. Širvinskienė
10.	Raidos paauglystėje ypatumai: • Kognityvinė raida paauglystėje. • Psichosocialinė raida paauglystėje, tapatumo formavimasis. • Ligos patirtis paauglystėje.	2 val.	Š. Magelinskaitė-Legkauskienė
11.	Mokyklinis periodas: • Mokyklinio amžiaus vaikų pažintinis bei socialinis vystymasis, savigarpa. • Vaiko adaptacija ugdymo įstaigoje. • Mokymosi krūvio poveikis.	2 val.	K. Šmigelskas
12.	Vaikų ir paauglių emocinė sveikata: • Vaikų ir paauglių emociniai poreikiai ir ryšys su elgesiu. • Psichologinio atsparumo ugdymas.	2 val.	J. Jonynienė
13.	Paauglių rizikinga elgsena – rizikos veiksniai ir jų prevencija: • Rizikingos elgsenos samprata. • Priklausomybių rizikos veiksniai ir prevencija. • Savižudybių rizikos veiksniai ir pagalbos savižudiškų ketinimų turinčiam paaugliui galimybės.	2 val.	K. Šmigelskas
14.	Vaikai, turintys specialiųjų poreikių: • Negalės samprata. Vaikų neįgalumo priežastys. Negalios modeliai. • Visuomenės požiūris į negalią ir neįgalius vaikus. Negalės politikos raida. • Neįgaliųjų socialinės integracijos teorijos, įtraukusis ugdymas. • Gabus vaikas.	2 val.	A. Petrauskienė
15.	Vaikų traumos ir nelaimingi atsitikimai: • Vaikų traumų ir nelaimingų atsitikimų statistika.	2 val.	A. Petrauskienė

	• Traumų ir nelaimingų atsitikimų ryšys su elgsenos, psichologiniais ir socialiniais veiksniais. • Saugios aplinkos sukūrimo svarba.		
16.	Šeima – sveiko vaiko raidai • Sisteminis požiūris į šeimą • Tėvų ir vaiko ryšys • Auklėjimo stiliai	2 val.	J. Jonynienė
17.	Vaikų sveikatos stiprinimas ugdymo įstaigose: • Sveikatos ugdymo ir sveikatos stiprinimo sampratos ir turinys. Sveikatos idėjų praktinis realizavimas “Sveikas darželis” ir “Sveika mokykla” programose.	2 val.	A. Petrauskienė
18.	Psichosocialiai mokyklos aplinkos veiksniai ir jų poveikis moksleivių sveikatai: • Mokytojų ir moksleivių bendravimas. • Tėvų ir bendraklasių pagalba. • Mokymosi pasiekimai ir mokymosi būdai. • Patyčios, smurtas ir saugumas mokykloje.	2 val.	K. Šmigelskas
19.	• Tarptautinis moksleivių sveikatos ir gyvensenos tyrimas (Health Behaviour in School-aged Children – HBSC) ir pagrindiniai jo rezultatai.	1 val.	K. Šmigelskas
20.	• u (WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative – COSI).	1 val.	A. Petrauskienė

TEORINĖ-PRAKTINĖ DALIS (SEMINARAI)

Eil. Nr.	Temos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
1.	Vaikų teises ir sveikatą ginančių dokumentų analizė.	2 val.	A. Petrauskienė
2.	Sveikatos samprata. Pagrindiniai sveikatos rodikliai – dokumentų analizė.	2 val.	A. Petrauskienė
3.	Vaikų sveikatos duomenų bazės ir įrankiai pasaulyje ir Lietuvoje (Oficialiosios statistikos portalas).	4 val.	L. Šileikienė
4.	Dokumento puoselėjantis ugdymas („Nurturing care“) analizė.	2 val.	A. Petrauskienė
5.	Vaiko psichomotorinis, pažintinis, emocinis, kalbos ir socialinis vystymasis – filmuotos medžiagos peržiūra.	2 val.	A. Petrauskienė
6.	Vaiko fizinio vystymosi vertinimo metodikos (IOTF ir PSO).	2 val.	A. Petrauskienė
7.	Praktinis susipažinimas su Tarptautinio motinos pieno pakaitalų rinkodaros kodekso dokumentu.	2 val.	A. Petrauskienė
8.	Europos pediatrijos gastroenterologijos, hepatologijos ir mitybos draugijos leidinių apie vaikų mitybą apžvalga.	2 val.	A. Petrauskienė
9.	SAM įsakymo „Dėl vaikų maitinimo organizavimo“ analizė (2023 redakcija).	2 val.	A. Petrauskienė
10.	Mokyklos visuomenės sveikatos specialisto kompetencijos ir uždaviniai ugdant moksleivių sveikatą. LR švietimo ir mokslo ministras „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2021 m. suvestinė redakcija.	2 val.	A. Petrauskienė

11.	Psichosocialinės raidos etapai ir poreikiai skirtinguose amžiaus tarpsniuose E.Erikson teorijoje.	2 val.	G. Širvinskienė
12.	Sergančio vaiko emocinės patirtys ir pagalbos poreikiai.	2 val.	G. Širvinskienė
13.	Paauglių sveikatos stiprinimas: psichologinių veiksnių ir socialinio konteksto reikšmė.	2 val.	Š. Magelinskaitė-Legkauskienė
14.	Neįgalius vaikus auginančių šeimų gyvenimo kokybės tyrimai.	2 val.	A. Petrauskienė
15.	Pozityvios tėvystės principai ir vaiko sveikata	2 val.	J. Jonynienė
16.	Vaiko sveikatos ugdymas šeimoje ir ugdymo įstaigose.	2 val.	A. Petrauskienė
17.	Gilesnė PSO koordinuojamų vaikų sveikatos tyrimų, vykdomų Lietuvoje (HBSC ir COSI), rezultatų analizė.	4 val.	A. Petrauskienė, T. Vaičiūnas
18.	Baigiamasis patikrinimas.	2 val.	A. Petrauskienė, K. Šmigelskas, G. Širvinskienė, Š. Magelinskaitė-Legkauskienė, J. Jonynienė, L. Šileikienė
19.	Esė pristatymas.	2 val.	A. Petrauskienė, K. Šmigelskas, G. Širvinskienė, Š. Magelinskaitė-Legkauskienė, J. Jonynienė, L. Šileikienė

SAVARANKIŠKAS DARBAS

Tema	Valandų skaičius
1. AKTUALŪS VAIKŲ SVEIKATOS KLAUSIMAI. Studentai (individualiai arba grupėse) pasirenka vieną kurią nors aktualią vaikų sveikatos problemą ir paruošia esė, kurioje, remdamiesi naujausia moksline medžiaga, išnagrinėja problemos mokslinio pažinimo lygį, aktualumą tarptautiniame ir nacionaliniame lygmenyse, su problema susijusius veiksniai, problemos sprendimo būdus. Pristatydami darbą studentai privalo pagrįsti pasirinktos temos aktualumą, apibendrinant parodyti mokslinę įžvalgą ir galias žinias nagrinėjant pasirinktą temą.	20
2. PASIRENGIMAS SEMINARAMS IR EGZAMINUI.	60
IŠ VISO	80

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

1. JT vaiko teisių konvencija: <https://unicef.lt/wp-content/uploads/2017/06/JT-Vaiko-Teisi%C5%B3-Konvencija.pdf>
2. JT tautų neįgaliųjų teisių konvencija: <https://www.lygybe.lt/lt/jt-neigaliuju-teisiu-konvencija-negailėti-bet-ginti-zmoniu-su-negalia-teises>
3. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimas Lietuvoje, žmonių su negalia požiūriu Tyrimo ataskaita, 2021
4. What is health (publikacija), 2022: https://www.aihw.gov.au/reports/australias-health/what-is-health#_Toc30496982
5. What is good health, 2021: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/150999>
6. Developmental-behavioral surveillance and screening in primary care: https://www.uptodate.com/contents/developmental-behavioral-surveillance-and-screening-in-primary-care?search=critical%20periods%20of%20child%20development§ionRank=2&usage_type=default&anchor=H2305343817&source=machineLearning&selectedTitle=1~150&display_rank=1#H2305343817
7. Nurturing care for early childhood development: a framework for helping children survive and thrive to transform health and human potential, 2018
<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272603/9789241514064-eng.pdf>
8. Nurturing care for early childhood development. WHO child health and development unit
<https://www.who.int/teams/maternal-newborn-child-adolescent-health-and-ageing/child-health/nurturing-care>
9. Improving early childhood development: WHO Guideline, 2020
10. Sudarė Petereit, Gavelienė, Parnauskienė Dietologijos pagrindai I dalis. Vilnius, 2023
11. Labanauskas L, Rokaitė R, Vaikų dietologija, universiteto vadovėlis, Kaunas: 2009.
12. Fewtrell M. et al, Complementary Feeding: A Position Paper by the European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition (ESPGHAN) Committee on Nutrition, JPGN Volume 64, Number 1, January 2017;
13. LR SAM puslapis Vaikų mityba: <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/mityba-ir-fizinis-aktyvumas-2/vaiku>
14. SAM įsakymas “Dėl vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo”, 2018 m.
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/558922c146d11e8815f16ae94c33e2>
15. Vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno produktų vartojimo skatinimo programa: <https://vims.lt/vaisiu-darvovių-pieno-ir-jo-produktu-vartojimo-skatinimo-programa.html>
16. 10 žingsnių sėkmingo žindymo link (PSO UNICEF iniciatyva):
<https://www.belliesabroad.com/who-and-unicef-issue-revised-ten-steps-to-successful-breastfeeding/>
17. PSO motinos pieno pakaitalų rinkodaros kodeksas: <https://www.hse.ie/file-library/the-who-code-of-marketing-of-breast-milk-substitutes.pdf>
18. Naujagimiui palankios ligoninės iniciatyva (Baby friendly hospital initiative (UNICEF)):
<https://www.unicef.org/documents/baby-friendly-hospital-initiative>
19. Baby friendly hospital: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272943/9789241513807-eng.pdf>
20. Neinfekcinių ligų prevencija (PSO) <https://www.who.int/teams/maternal-newborn-child-adolescent-health-and-ageing/child-health/prevention-of-noncommunicable-diseases>
21. „Dėl visuomenės sveikatos priežiūros organizavimo mokykloje tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2021 m. suvestinė redakcija: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.268649/QRDadxwPJG?jfwid=-1af6jnx4z>

22. Lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis (cukriniu diabetu, bronchų astma ir dermatitu) sergančių vaikų, ugdomų bendrojo ugdymo įstaigose, sveikatos priežiūros mokyklose metodinės rekomendacijos, 2020: https://www.ldzuvedra.lt/wp-content/uploads/2020/09/Metodines_LNL-rekomendacijos.pdf
23. Savižudybių prevencija (Nacionalinė švietimo agentūra): <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalba/prevencija/savizudybiu-prevencija/>
24. Įtraukusis ugdymas (Nacionalinė švietimo agentūra): <https://www.nsa.smm.lt/itrauktis-ugdyme/>
Kokios pagalbos sulauks vaikai ir mokytojai: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/itraukusis-ugdymas-nuo-2024-metu-kokios-pagalbos-sulauks-vaikai-ir-mokytojai?lang=lt>
25. Tarptautinis PSO tyrimas “Health Behavior in School-aged Children” <https://hbsc.org/>
26. Tarptautinis PSO tyrimas WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative [https://www.who.int/europe/initiatives/who-european-childhood-obesity-surveillance-initiative-\(cosi\)](https://www.who.int/europe/initiatives/who-european-childhood-obesity-surveillance-initiative-(cosi))
27. Lindstrom B, Spencer N, Social Paediatrics, 1995, Oxford University Press.
28. Žukauskienė R. Ridos psichologija: integruotas požiūris. Margi raštai: 2012.
29. Kail RV., Cavanaugh JC. Human Development: A Life-span View. Cengage, 2019

NUMATOMŲ DĖSTYTOJŲ SĄRAŠAS

Dalyko programoje dėstantys dėstytojai:

1. Aušra Petrauskienė, daktarė, LSMU MA VSF Profilaktinės medicinos katedros profesorė, Sveikatos tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja;
2. Giedrė Širvinskienė, daktarė, LSMU MA VSF Sveikatos psichologijos katedros vedėja, docentė;
3. Kastytis Šmigelskas, daktaras, LSMU MA VSF Sveikatos psichologijos katedros profesorius, Sveikatos tyrimų instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas;
4. Lolita Šileikienė, daktarė, LSMU MA VSF Profilaktinės medicinos katedros lektorė;
5. Šarūnė Magelinskaitė-Legkauskienė, daktarė, LSMU MA VSF Sveikatos psichologijos katedros lektorė;
6. Jolita Jonynienė, daktarė, LSMU MA VSF Sveikatos psichologijos katedros lektorė.